

מסורת הש"ס

רש"י

ואלו נדרים פרק אחד עשר נדרים

ר"ן

פז

עין משפט
נר מצוה

(א) ז"ב קט: ע"ש,
(ב) [ע"ב, א] (א) קט: ע"ש,
(ג) וינין ומסופת ז"ב ע"ב:
(ד) כי ומסופת ז"ב ע"ב:
קט: ע"ש.

והא גבי קרעים דכתיב על על דמשמע שאם מתו לו שנים קרובים או שלשה קרובים לקרוע על כל אחד בפני עצמו: על שאל ועל יהונתן בנו ועל עס ה'. דהיינו פרטא: והניא מת אביו וקרע ואח"כ נמצא שהוא בנו. שמת ולא אביו יאל ידי קריעה דעל על לאו דוקא. הכא נמי אותה לאו דוקא: לאן בסתם

והא גבי קרעים דכתיב על על דמשמע שאם מתו לו שנים קרובים או שלשה קרובים לקרוע על כל אחד בפני עצמו: על שאל ועל יהונתן בנו ועל עס ה'. דהיינו פרטא: והניא מת אביו וקרע ואח"כ נמצא שהוא בנו. שמת ולא אביו יאל ידי קריעה דעל על לאו דוקא. הכא נמי אותה לאו דוקא: לאן בסתם

בא א ב ג ד מ"י פ"ח
מהל' אכל הלכה ח
סמך עין מדברי סופרים
ב טור שיע' י"ד סי' שמ
ספיק' די ונדבר אלפס
מיעד קטן פ"ג דף ר"ה
ובגא"ש סי' סט"ג:
מב ה ו מ"י ע"ש טו"ש ע"ש
ע"ש ספיק' ה':

מב ז מ"י ע"ש הל"כ ח
ופ"ח מהל' שנוטות
הלכה ח"ט ופ"ח מהל'
עדות הל"כ ג ופ"ח מהל'
מנחות הלכה ו ופ"ח מהל'
מטורה הלכה ד סמך עין
זו קן ואלוין רמא טו"ש ע"ש
י"ד סי' רל"ג ספיק' לא לג
לג ופי' ע"ש ספיק' די ה'
וטו"ש ע"ש ח"ט סי' כ"ט ספיק'
א ויטו"ש רפא ספיק' ז'
מב ח מ"י פ"ב מהל'
עדות סוכנים הלכה
ט ונדבר אלפס ז"ב פ"ח
דף ר"ב ע"ש ובגא"ש ע"ש
סי' טו:
מב ט מ"י פ"ג הלכה
ד:
מב י מ"י פ"ד מהל'
אסות הלכה כב
סמך עין טו טו"ש ע"ש
אח"כ סי' מט ספיק' ב:
מב כ מ"י פ"ו מהל'
גרושין הלכה טו סמך
עין ט טור שיע' א"ע סי'
קמא ספיק' טו:

תורה אור השלם

1. ויפסודו ויבבו ויבבו ויבבו
ועל הערב על שאל ועל
יהונתן בנו ועל עס ה'
ועל בית ישראל בני נפלו
בדרך: שמואל ב א'
2. בל גד וכל שבעת
אשר לצבת נפש אישקה
יקימו ויאישקה יפרגו:
במדבר ל ד'

הגהות הב"ח

(א) גמ' לא יאל ידי קריעה
(אמרו לו מת לו ובי' יאל
ידי קריעה) חל"מ. וי"ב
מלשון הפיוט שאלמ
והתניא לא יאל ידי קריעה
וקשין בדיעה אהדי נראה
ללא היה גורם הך סופא
כלל וי"ב חל"מ שפירושו
דעס ספרים ללא גרסין הך
סופא אלא גרסי בסופא לא
יאל ידי קריעה וכן גורס
האלפסי כמו ספרים
שנדידין סוף פי' אלו מנחין
וכן נראה מדברי הרמב"ם
פ"ח דהל' אכל דבג"ל מת
לו מת סתם לא יאל ידי
קריעה וכן ספק הטור
ז"ב דסי' ס"ט גבי דין
קריעה אלא גבי הפרה לא
ספק הך גבי ל"ד ו"ע
ליכא דבדיו ונדב ברחמי
בס"י: (ב) ע"ש א"צ ב"ב
כדי דבור א"צ לקרוע
והלכתא טור:

לאן במפרש. גבי קריעה שקרע סתם שלא על אביו ולא על בנו אלא כמתניתין כגון שהפר צפירוס לסם צמו והלכך כיון דנמצא שאינו כך צריך להפר לשם אשתו שנדרה: והתניא לא יאל ידי קריעה. וקשיין ברייתא אהדדי: והתניא. דמסייע לרז אשי: והלכתא טור כדי דבור. להחזיר טור כדי דבור כדבור דמי לכלולו מילי: חוץ ממגדף. מברך את השם: ועודו עבודת כוכבים. האומר לעבודת כוכבים אלא אתה הלא דבור לתורה קיי: והמקדף. אשה והמגדף אע"פ שחזר בתוך כדי דבור אינה חזרה: בתנ"י אמרה קונס סאנים וענינים שאינו טועמת קיים לתאנים כל הנדר קיים. אף הענינים שאין יכול להפר שזכר אפילו אענינים. קסבר נדר שהוקס מקאמו הוקס כולו ובגמרא(א) מפרש יקימו יקים ממנו: הפר

והא גבי קרעים דכתיב על על דמשמע שאם מתו לו שנים קרובים או שלשה קרובים לקרוע על כל אחד בפני עצמו: על שאל ועל יהונתן בנו ותניא אמרו לו מת אביו וקרע ואחר כך נמצא בנו יצא ידי קריעה אמרי לא קשיא הא בסתם והא במפרש והתניא אמרו לו מת אביו וקרע ואחר כך נמצא בנו לא יאל ידי קריעה (א) אמרו לו מת לו מת וכסבור אביו הוא וקרע ואחר כך נמצא בנו יאל ידי קריעה רב אשי אמר כאן בתוך כדי דבור כאן לאחר כדי דבור הא דקאמרת יאל ידי קריעה שנמצא בנו בתוך כדי דבור הא דאמרת לא יאל ידי קריעה לאחר כדי דבור ונתעלה ה"מ שיש לו חולה בתוך ביתו ונתעלה וכמדומה שמת וקרע ואחר כך מת לא יאל ידי קריעה אמר ר' שמעון בן פוי אמר רבי יהושע בן לוי משום בר קפרא יאל שנו אלא שמת לאחר כדי דיבור אבל בתוך כדי דיבור (ב) כדבור דמי (ג) והוילכתא תוך כדי דבור דמי (ד) ומקדף ומקדש (ה) ומגדף: כולו קיים קונם התאנים וענינים אלו שאני טועמת קיים לתאנים תאנה שאני טועמת וענבה שאני טועמת הרי אלו שני נדרים: גמ' מני מתניתין רבי ישמעאל דתניא אישה יקימו ויאשה יפרנו אמרה קונם תאנים וענינים אלו שאני טועמת קיים לתאנים כולו קיים הפר

תוספות

והא גבי קריעה דכתיב על על שאל ועל יהונתן דמיני על שמעין קריעה על כל מת ומת ותניא אמרו לו מת אביו וקרע ואחר כך נמצא בנו יאל ידי קריעה אלא גבי הפרה לא יאל ידי קריעה על פי שלא קרע על זה ובי' נמי יאל לזאת לאו דוקא ואם הפר לאשתו ומנאלת כמו מופר: האו בבח"ב. ה"י קריעה לקרע סתם למי שאו ומתניתין מפרש שאלמ אפי מפר לאשמי: רב אשי אמר כאן שנמצא שהוא נטן טוך כדי דבור על קריעה דהוי כאלו לא קרע אלא לאחר שיעשה והא דתניא לא יאל ידי קריעה שנמצא לאחר כדי דבור: והתניא. בנחותא. אמר רבי שמואל בן פוי. מהא עיקר ראייתו וק"ק לישנא דוהא תנא דהא לא מייתי מידי אלא ממילתא דרבי שמעון בן פוי: והלכתא

הוא קריעה כלל כיון שמת תוך כדי דבור כמאן דקרע השתא דמי כי קרע נמי בטעות שהיה סבור שמת לו מת אחר א"ל הקיס או הפר בטעות כיון שידע תוך כדי דבור מהני: והלכתא ס"ד כדבור דמי זר ממגדף ועודו עבודת כוכבים ומקדש ומגדש. ובפרק יש נוחלין(א) לא חשיב אלא מרי זר מעבודת כוכבים וקדושין ולא פליגי דמגדף בכלל עובד עבודת כוכבים ומקדש ומוקדש ומוקדש. מגדף היינו שאם קדש או גירס וחזר בו תוך כדי דבור לא מני הדר ציה. ולא דיענא מ"ש הני ונאל להו לרבען הכי. ונראה צעניי דבשאר מילי ללא חמירי כולי האי כשאלס עושה אותם לא בגמר דעתו הוא עושה אלא דעתו שיכול לחזור בו תוך כדי דבור אלא הני כיון דחמירי כולי האי אין אדם עושה אותם אלא בהסכמה גמורה ומשום הכי חזרה אפי' תוך כדי דבור לא מהני. וראיתי לרבינו משה ז"ל צברק י"ש נוחלין שככתב בשם ר"ת ז"ל(ז) דמון כדי דבור כדבור דמי קנתא הוא דמון כדי דבור תלמיד עושה מקח ופגע בו רבו שיוכל ליתן לו שלום והשוו מדותיהם בכל מילי זר מהני. ולא ניהא ל' ובי' ז"ב מתנין לעקור דבר מן התורה לעולם בקום עולם נדרים אלא ודאי כדלמארן: בתנ"י אמרה קונס סאנים וענינים אלו שאני טועמת קיים לתאנים כולו קיים. אפי' לענינים ואינו יכול לחזור ולהפר: אינו מופר עד שיפר אף לענינים. אינו מופר לענינים עד שיפר להם צפירוס אלא לתאנים שהפר מופר. לשון אחר אינו מופר כלל אפילו לתאנים שלא כל הימנו להפר מקאמו: אמרה קונס תאנה שאני טועמת וענבה שאני טועמת הרי אלו שני נדרים. לאו למימרא שיהא רריך הפרה לכל אחד ואחד צפני עצמו דהא שני נדרים הפרה אחת לכן וכדתניא בתוספתא(פ) היו עליה חמשה נדרים הפרה אחת לכולן אלא לומר שאם הפר או קיים אחד מהם יכול לקיים או להפר את השני: גמ'

והא גבי קריעה דכתיב על על שאל ועל יהונתן דמיני על שמעין קריעה על כל מת ומת ותניא אמרו לו מת אביו וקרע ואחר כך נמצא בנו יאל ידי קריעה אלא גבי הפרה לא יאל ידי קריעה על פי שלא קרע על זה ובי' נמי יאל לזאת לאו דוקא ואם הפר לאשתו ומנאלת כמו מופר: האו בבח"ב. ה"י קריעה לקרע סתם למי שאו ומתניתין מפרש שאלמ אפי מפר לאשמי: רב אשי אמר כאן שנמצא שהוא נטן טוך כדי דבור על קריעה דהוי כאלו לא קרע אלא לאחר שיעשה והא דתניא לא יאל ידי קריעה שנמצא לאחר כדי דבור: והתניא. בנחותא. אמר רבי שמואל בן פוי. מהא עיקר ראייתו וק"ק לישנא דוהא תנא דהא לא מייתי מידי אלא ממילתא דרבי שמעון בן פוי: והלכתא

הוא קריעה כלל כיון שמת תוך כדי דבור כמאן דקרע השתא דמי כי קרע נמי בטעות שהיה סבור שמת לו מת אחר א"ל הקיס או הפר בטעות כיון שידע תוך כדי דבור מהני: והלכתא ס"ד כדבור דמי זר ממגדף ועודו עבודת כוכבים ומקדש ומגדש. ובפרק יש נוחלין(א) לא חשיב אלא מרי זר מעבודת כוכבים וקדושין ולא פליגי דמגדף בכלל עובד עבודת כוכבים ומקדש ומוקדש ומוקדש. מגדף היינו שאם קדש או גירס וחזר בו תוך כדי דבור לא מני הדר ציה. ולא דיענא מ"ש הני ונאל להו לרבען הכי. ונראה צעניי דבשאר מילי ללא חמירי כולי האי כשאלס עושה אותם לא בגמר דעתו הוא עושה אלא דעתו שיכול לחזור בו תוך כדי דבור אלא הני כיון דחמירי כולי האי אין אדם עושה אותם אלא בהסכמה גמורה ומשום הכי חזרה אפי' תוך כדי דבור לא מהני. וראיתי לרבינו משה ז"ל צברק י"ש נוחלין שככתב בשם ר"ת ז"ל(ז) דמון כדי דבור כדבור דמי קנתא הוא דמון כדי דבור תלמיד עושה מקח ופגע בו רבו שיוכל ליתן לו שלום והשוו מדותיהם בכל מילי זר מהני. ולא ניהא ל' ובי' ז"ב מתנין לעקור דבר מן התורה לעולם בקום עולם נדרים אלא ודאי כדלמארן: בתנ"י אמרה קונס סאנים וענינים אלו שאני טועמת קיים לתאנים כולו קיים. אפי' לענינים ואינו יכול לחזור ולהפר: אינו מופר עד שיפר אף לענינים. אינו מופר לענינים עד שיפר להם צפירוס אלא לתאנים שהפר מופר. לשון אחר אינו מופר כלל אפילו לתאנים שלא כל הימנו להפר מקאמו: אמרה קונס תאנה שאני טועמת וענבה שאני טועמת הרי אלו שני נדרים. לאו למימרא שיהא רריך הפרה לכל אחד ואחד צפני עצמו דהא שני נדרים הפרה אחת לכן וכדתניא בתוספתא(פ) היו עליה חמשה נדרים הפרה אחת לכולן אלא לומר שאם הפר או קיים אחד מהם יכול לקיים או להפר את השני: גמ'

והא גבי קריעה דכתיב על על שאל ועל יהונתן דמיני על שמעין קריעה על כל מת ומת ותניא אמרו לו מת אביו וקרע ואחר כך נמצא בנו יאל ידי קריעה אלא גבי הפרה לא יאל ידי קריעה על פי שלא קרע על זה ובי' נמי יאל לזאת לאו דוקא ואם הפר לאשתו ומנאלת כמו מופר: האו בבח"ב. ה"י קריעה לקרע סתם למי שאו ומתניתין מפרש שאלמ אפי מפר לאשמי: רב אשי אמר כאן שנמצא שהוא נטן טוך כדי דבור על קריעה דהוי כאלו לא קרע אלא לאחר שיעשה והא דתניא לא יאל ידי קריעה שנמצא לאחר כדי דבור: והתניא. בנחותא. אמר רבי שמואל בן פוי. מהא עיקר ראייתו וק"ק לישנא דוהא תנא דהא לא מייתי מידי אלא ממילתא דרבי שמעון בן פוי: והלכתא

הוא קריעה כלל כיון שמת תוך כדי דבור כמאן דקרע השתא דמי כי קרע נמי בטעות שהיה סבור שמת לו מת אחר א"ל הקיס או הפר בטעות כיון שידע תוך כדי דבור מהני: והלכתא ס"ד כדבור דמי זר ממגדף ועודו עבודת כוכבים ומקדש ומגדש. ובפרק יש נוחלין(א) לא חשיב אלא מרי זר מעבודת כוכבים וקדושין ולא פליגי דמגדף בכלל עובד עבודת כוכבים ומקדש ומוקדש ומוקדש. מגדף היינו שאם קדש או גירס וחזר בו תוך כדי דבור לא מני הדר ציה. ולא דיענא מ"ש הני ונאל להו לרבען הכי. ונראה צעניי דבשאר מילי ללא חמירי כולי האי כשאלס עושה אותם לא בגמר דעתו הוא עושה אלא דעתו שיכול לחזור בו תוך כדי דבור אלא הני כיון דחמירי כולי האי אין אדם עושה אותם אלא בהסכמה גמורה ומשום הכי חזרה אפי' תוך כדי דבור לא מהני. וראיתי לרבינו משה ז"ל צברק י"ש נוחלין שככתב בשם ר"ת ז"ל(ז) דמון כדי דבור כדבור דמי קנתא הוא דמון כדי דבור תלמיד עושה מקח ופגע בו רבו שיוכל ליתן לו שלום והשוו מדותיהם בכל מילי זר מהני. ולא ניהא ל' ובי' ז"ב מתנין לעקור דבר מן התורה לעולם בקום עולם נדרים אלא ודאי כדלמארן: בתנ"י אמרה קונס סאנים וענינים אלו שאני טועמת קיים לתאנים כולו קיים. אפי' לענינים ואינו יכול לחזור ולהפר: אינו מופר עד שיפר אף לענינים. אינו מופר לענינים עד שיפר להם צפירוס אלא לתאנים שהפר מופר. לשון אחר אינו מופר כלל אפילו לתאנים שלא כל הימנו להפר מקאמו: אמרה קונס תאנה שאני טועמת וענבה שאני טועמת הרי אלו שני נדרים. לאו למימרא שיהא רריך הפרה לכל אחד ואחד צפני עצמו דהא שני נדרים הפרה אחת לכן וכדתניא בתוספתא(פ) היו עליה חמשה נדרים הפרה אחת לכולן אלא לומר שאם הפר או קיים אחד מהם יכול לקיים או להפר את השני: גמ'

והא גבי קריעה דכתיב על על שאל ועל יהונתן דמיני על שמעין קריעה על כל מת ומת ותניא אמרו לו מת אביו וקרע ואחר כך נמצא בנו יאל ידי קריעה אלא גבי הפרה לא יאל ידי קריעה על פי שלא קרע על זה ובי' נמי יאל לזאת לאו דוקא ואם הפר לאשתו ומנאלת כמו מופר: האו בבח"ב. ה"י קריעה לקרע סתם למי שאו ומתניתין מפרש שאלמ אפי מפר לאשמי: רב אשי אמר כאן שנמצא שהוא נטן טוך כדי דבור על קריעה דהוי כאלו לא קרע אלא לאחר שיעשה והא דתניא לא יאל ידי קריעה שנמצא לאחר כדי דבור: והתניא. בנחותא. אמר רבי שמואל בן פוי. מהא עיקר ראייתו וק"ק לישנא דוהא תנא דהא לא מייתי מידי אלא ממילתא דרבי שמעון בן פוי: והלכתא

והתניא אמרו לו בר'. קיימא היא דמי הכי לא יאל ועליל תנא יאל ש"מ דלאן בסתם לאן במפרש (ד) ויחזקאל לא טו ועוונת ח. תוך כדי דבור כדבור דמי. כל על דברים שנמצא מולא מפי' או אחר זה בתוך כדי דבור קיים דבור ראשון המכליל דבור האחרון, לא השקיען ליה נתקן, אלא הכי הוא כאלו אמר שני דברים, ואם עשה יכילס לתפוס בגון הכי זו תמורת עולה שאלמס מנכר ויבא דמי חלי עולה ודמי חלי עולמי, והא דתניא אומריהן אלא שאין יכול להוליא עני דברים אחר, ואם האחד י"ט בו מה לתפוס והאחד כולו עולמי, והא דתניא האחד כמאן עלימי, בגון ירושה ומתנה לאחד, לשון ירושה בטל ולשון מתנה קונה, ואם האחד סותרין או זה או זה הכי דלמר בפרק צ"מ טור (ב"ב פ"ד) בגון מעדה בחבל הן חסר וכן ימר ובגון איסתא מלה

והתניא אמרו לו בר'. קיימא היא דמי הכי לא יאל ועליל תנא יאל ש"מ דלאן בסתם לאן במפרש (ד) ויחזקאל לא טו ועוונת ח. תוך כדי דבור כדבור דמי. כל על דברים שנמצא מולא מפי' או אחר זה בתוך כדי דבור קיים דבור ראשון המכליל דבור האחרון, לא השקיען ליה נתקן, אלא הכי הוא כאלו אמר שני דברים, ואם עשה יכילס לתפוס בגון הכי זו תמורת עולה שאלמס מנכר ויבא דמי חלי עולה ודמי חלי עולמי, והא דתניא אומריהן אלא שאין יכול להוליא עני דברים אחר, ואם האחד י"ט בו מה לתפוס והאחד כולו עולמי, והא דתניא האחד כמאן עלימי, בגון ירושה ומתנה לאחד, לשון ירושה בטל ולשון מתנה קונה, ואם האחד סותרין או זה או זה הכי דלמר בפרק צ"מ טור (ב"ב פ"ד) בגון מעדה בחבל הן חסר וכן ימר ובגון איסתא מלה

מוסף רש"י

מע, ובגון (עס) מעשה דשכיחות מתקן ז"ב וזכירם לשנה בדיע' וזכ' לחדש, יש מהן שאומר תפוס לשון ראשון ויש שאומר משפוס, לשון אחרון ויש שמספקא ליה ואומר יתלקו ויש שהלך אחר ההומקו, וס' פירשתי דויהא, והא דהדר ציה צדיה טור כדי דבור דלמר דבור, כי, הכל מודים דהוא חזרה (ושב"ט ב"ב קס"ט). ועודו עבודת כוכבים. והא דתניא אלו הקול דכל לעבודת כוכבים ובתוך כדי דבור חזר בו, אפילו הכי בארס משום חומרא דעבודת כוכבים, ובתלמודי נמי ע"ז (מ. טז) עקן קהנא, דלע"ז דלמי מרעא להימירא אסור (ב"ב ע"ט). וקדושין. שאם קידש אשה צפני עדים וחזר ואמר בתוך כדי דבור לאו מתנה ולא ואל קדושין אין שומעין לו ומקדשת ואינה מקדשת, וחומרא דרבען היא משום עלו ממורת אם משא לאחד בלא גט (שם ע"ט).